

Elif Şafak / pinhan

JK DOĞAN
KITAP

Türk Edebiyatı | Roman

PİNHAN

Yazan: Elif Şafak

Yayın hakları: © Doğan Egmont Yayıncılık ve Yapımcılık Tic. A.Ş.

Bu eserin bütün hakları saklıdır. Yayınevinden yazılı izin alınmadan kısmen veya tamamen alıntı yapılamaz, hiçbir şekilde kopya edilemez, çoğaltılamaz ve yayımlanamaz.

Dijital yayın yarihi: Eylül 2012/ ISBN 978-605-09-1068-1

Kapak tasarımı: Uğurcan Ataoğlu

Grafik tasarım: Zeynep Oray

Kapak resmi: Mercan Dede

Kapak içi fotoğrafı: Gökhan Çelem

Doğan Egmont Yayıncılık ve Yapımcılık Tic. A.Ş.

19 Mayıs Cad. Golden Plaza No. 1 Kat 10, 34360 Şişli - İSTANBUL

Tel. (212) 373 77 00 / **Faks** (212) 355 83 16

www.dogankitap.com.tr

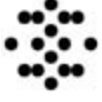
/

editor@dogankitap.com.tr

/

satis@dogankitap.com.tr

Pinhan

Elif Şafak

Zifiri bir halka idi toprak,

Yıldızlara sığınırdı bazen...

BU BAB TOPRAK AHVALİN BEYAN EDER

Kİ TABİATI SOĞUK VE KURUDUR

Elma

Devir tamam oldu,

Dünyaya geldim.

Ahu

Taş köprüünün tam orta yerinde durdu. Dağ, taş, dere, tepe, börtü böcek onunla beraber durup, soluğunu tuttu. Onlara dönüp yola devam etmelerini, arkalarından yetişeceğini söylemek istedi; ama yapamadı. Aniden bir ürperti yaladı tenini; hazan yaprağı gibi tir tir titredi. Hava bu kadar rakit, sema böylesine bulutsuz iken, yağmur muştulayan bu arsız rüzgârın nereden çıktığını kestiremedi. Ne öne ne arkaya, tek bir adım dahi atamıyordu. Soğuk terler boşaldı sırtından. Nicedir meftun olduğu şehir nihayet görünmüştü uzaktan. Ağyar ile karşılaşmadan evvel tanıdık bir

simayı kucaklayabilmek umuduyla eğildiğinde, köprünün altında cuş eden suyla gözgöze geldi. "Bugün sana nazım geçmedi. De bana, vuslatımıza çok var mı?" diye sual etti. İlelebed süreceğini sandığı derin mi derin sessizlik, kabzası yakutlarla bezenmiş bir hançerle boydan boya yırtıldı. Beklediği cevabın kesik başı gümüş bir tepsi içinde ayaklarına atıldı.

Korktu. Gidip de varamamaktan değil, varıp da dönüş yollarını kaybetmekten değil, dönüp de geride bıraktıklarını yerlerinde görememekten değil; bir kendini bulmaktan, bulduğundan korkmaktan korktu. Boynundaki sahtiyan keseyi burnunun hizasına kaldırıp, gönül okşayan bir nazarla baktı ona. Parmaklarını, derinin arkasına saklanan o yuvarlaklığın üzerinde uzun uzun gezdirip, incinin fısıltılarını, nefes alıp verişlerini dinledi. Keseyi öptü, derin derin kokladı. Sanki dağ, bayır, ova, tepe ve bilcümle mahlûkat ve hatta önüsıra uzanan koca şehir bu kokuyla yoğruluyor, vücut buluyordu.

Ferahlamıştı. Çünkü kesenin içindeki inci burada, yanibaşıdaydı; ve her ne olursa olsun, başına ne gelirse gelsin asla boynundan ayrılmayacak, hep böyle ışıldayarak yolunu aydınlatmaya, ılık nefesiyle içini ısıtmaya devam edecekti. İnci boynunda asılı oldukça, hikâyesinin peşini bırakmayacak; korkularını âzad ettiğinde dahi titreyen dizlerine, gümbür gümbür çarpan yüreğine söz geçirmeye muvaffak olacaktı. Her ne olursa

olsun, başına ne gelirse gelsin ve kendini hangi s  rette bulursa bulsun...

Taş köprüyü geçecek takati bulabilmişti sonunda. Yabani otların, sivri dilli taşların, akbabaların afiyetle mideye indirdiği leşlerden artakalan kemiklerin arsızca tırmaladıkları b   are ayaklarına muzip  e göz kırpıp, olanca kuvvetiyle yüklendi esasına. Dizlerine derman, yüzüne renk geldi. Yeniden yollara düştü.

Osmanlı devrinin taht şehrine az bir mesafe kala   n   sıra ilerleyen kandil nazlı bir edayla s  n  verdi. Demek ki varmıştı. D  r-ı dünyada arayıp durduğu yer işte burasıydı. Sol omuzunda asılı duran koca boynuzu çatlamış dudaklarına yapıştırıp, vargücüyle üfleyerek, giderek yaklaşmakta olduğunu "oraya" ve "oralılara" haber verdi. O kallavi ses, şehrin kurşun   kubbelerinde içiçe geçmiş halkalar çizerek g   e ağdı; k  l olup yere yağdı. K  l dediğin, devr-i Yusuf'tan beri havaya savrulurdu.

*

Oraya buraya yerleştirilmiş kandillerin titrek alevleri devasa gölgeler doğuruyordu tekkenin en kuytu, elma ağaçlarına nazır odasında. Nicedir bu mek  nda hüküm süren envai çeşit eşya, duvarlarda büyüyor, genişliyor, arsızlaşıyordu. Eşyalar gün ağarıncaya kadar bu mestane meclisin tadını çıkartıyor, duvarların pürüzlü yüzeylerinde kendilerinden geçinceye kadar raks ediyor, ve her şafak vakti, gecenin karanlığı hamam lifi gibi dağılırken, hiç itirazsız eski kisvelerine b  r  n  yorlardı. I  lerinde boyundan fazlasına

soyunmayan, bir tek, oymalı, cevizden bir sandıktı. Dört kenarında Kûfî yazıyla yazılmış dört ayrı ibare göze çarpardı. Bir tek o, gece meclislerinin dışında kalıyor; ne daha küçük ne daha büyük, her neyse o olarak duvarlara yansımayı yeğliyordu. Sandık, gölge oyunlarının sırnaşık çağrılarına kulaklarını tıkıyor; omuzdaşlarının laubali ve mürâi tavırlarından hiç mi hiç hazzetmediğini her fırsatta beyan ediyordu.

Yıllar var ki sandığın ağzı kilitliydi. Kilidin anahtarı, vakt-i zamanında, tekkenin yakınlarında gürül gürül akan suyun ellerine teslim edilmiş, selâmetle yoluna gönderilmişti. O gün bugündür oymalı ceviz sandık suskun, külçe gibi ağır ve taş kadar hareketsizdi.

Ola ki bu sırra vakıf biri çıkıp da, sulardan, çoktan pas tutmuş anahtarı geri isteseydi, ve onu yuvasına oturtup üç kez sola döndürseydi, ve ağır mı ağır, bağı kırmızı kadifeyle kaplı kapak kendini koyverip sonuna kadar açılsaydı, ve okunaklığını çoktan yitirmiş Kûfî yazılar kış günü güneş görmüş gibi parlamaya, harflerini açık seçik etmeye rıza gösterseydi... yani olsaydı bütün bunlar, olabilseydi, işte o vakit sandık hatırlayacaktı.

Hatırladığında kahrolacaktı. Derin derin iç geçirip, boynunu bükecekti.

İşlemeli ceviz sandık hafızasına küs, yerinde ağır, var iken yok idi.

Derviş, odanın eşiğinin bir adım gerisinde dikilmiş, kâh dalgın dalgın, kandillerden cesaret alan gölgeleri süzüyor; kâh memlû bir nazarla

karşısındaki adamı seyrediyordu. Bir pervasızlık ederek odadaki efsunu bozmaktan çekindiği için, çıt çıkarmamaya gayret ediyordu. Hiç kıpırtısız öylece bekliyordu. Neyi ya da kimi beklediğini bilmeden, bilmeyi dahi istemeden, sadece ve sadece orada, o anda bulunmanın tadına varıyordu. Gölgelse dervişin kıpırtısızlığıyla, ürkekliğiyle alay edercesine, fattanlıkta sınır tanımıyor; pür neşe gerdan kırıp göbek atarak, açık açık cilve yapıyorlardı. Derken, içlerinden biri, daha da ileriye gitmeye karar vermiş olacak ki, karındaşlarını ite kaka önünü açarak hızla sağa yöneldi; yılan gibi kıvrıldı; imbiklerden geçti; dervişin merakla ve hayranlıkla seyretmekte olduğu adamın kirpiklerinden aşağıya damla damla süzüldü.

Damlalardan biri

düştüğü yeri

deldi geçti.

Dürri Baba olan bitenin farkında görünmüyordu. Ağladığını bilmeden ağlıyor olabilir miydi? Dikkatini tamamıyla önündeki işe vermiş, sudan ve renklerden, hakettikleri itinayı ve sabrı esirgemedi ebru yapmaktaydı.

Damlalar, yer yer ağarmış, keçe gibi sert, göğüs kafesine kadar uzanan kıvrır kıvrır sakalından aşağı pıtır pıtır düşerken, o başını kaldırdı; eşikte soluğunu tutarak dikilen genç dervişe baktı. Nicedir sımsıkı kapalı tuttuğu dudaklarını aralamaya çalıştığında, o altlı üstlü iki erguvânî çizgi buna

direnmek istedi; yapışan deri hoyratça kalktı; ince ince kan aktı. Dudaklar birbirlerinden ayrı düşerken, Dürri Baba'nın dişlerinin arasından kelimeler tane tane döküldü.

"Ebru neyi hikâye eder, bilir misin ya Pinhan?"

Sessizce bakiştılar. Dervişin iri, simsiyah, doğuştan sürmeli gözleri, Dürri Baba'nın birer çizgi halinde çekilmiş mavi bulutlu gözlerine takıldı. Karşılaştıkları gün geldi Pinhan'ın hatırına; o masmavi, incecik bulutları ilk kez gördüğü gün. İçi cız etti.

Küçüktü Pinhan; henüz ufacık bir çocuktü. İsmi, yani bu dünyaya gözlerini açışının üçüncü günü, dedesi tarafından ezan-ı şerif'in okunduğu sağ kulağına tam üç kez üflenene eski ismi, şimdi çok uzaklarda kalmış; çoktan sırta kadem basmıştı. Eski ismini, kırılmasından korktuğu billur bir şişe gibi dikkatle kuşağında taşıdığı günlerde, gün boyu oradan oraya arkadaşlarıyla koşturarak, on kişinin çıkaramayacağı gürültü ve patırtıyı tek başına çıkartırdı. Aklına koyduğunu yapar, yapamadığında da ham meyve dişlemiş gibi günlerce karın ağrısı çeker, kıvranırdı. Ekseriyya alaycı, kırııcıydı. Kulağı ne kadar çok ve ne kadar sert çekilirse, o da o kadar azmakta, bildiğini okumaktaydı. Dili sivri, hayalleri hudutsuz, gönlü gamsızdı; ama sadece gün batımlarına kadar. Çünkü o, gündüzleri, arkadaşlarına parmak ısırtacak kadar korkusuz ve vurdumduymaz;

geceleriye, yavrusunu yitirmiş bir ceylan gibi yaralı ve mahzundu. Gece
çökünce, beş kardeş birbirlerine sokularak yattıkları yer yatağında, karanlığı
fırsat, yalnızlığı kılıf bilen hüznün, arz-ı endam ediverirdi. Çocuğun etrafında
naralar atarak birkaç kez fırıl fırıl döndükten sonra, arsızca üstüne
çöreklenir, acımasızca boğazını sıkar, sesini soluğunu keserdi. Çocuksa,
hüznle hesaplaşması sona erdiğinde, bir umutla ellerini vücudunda
gezdirir; ama her seferinde bu karabasanın hakikat olduğunu görerek yattığı
yerde tortop olur, kendi içine kıvrılırdı. O vakit, toprağın yarılmasını,
doğduğu günden bu yana kendisine musallat olan bu ikibaşlı illetle beraber
yerin dibine geçip yok olmayı ne çok isterdi.

Gündüz ve gece,
güneş ve ay,
ayrılmışlardı uçurumdan hudutlarla
ve o,
kâh orada, kâh burada,
konargöçer, öldürülür umutlarla
sırrını canından âlâ bilerek korumakta,
ağyarın gözlerinden,
yavuz dilden sakınarak yaşamakta
ve deli gibi korkmakta idi

uçurumun üzerinden her atlayışında.

Ta ki o güne, o mavilikle buluşana kadar.

O gün yedi  ocuk, her zamanki gibi bir araya gelmiş, kendilerine keyifli bir meşgale aramaktaydılar. Karınlarını doyurur doyurmaz evlerinden fırlamış; dikenlerin,  alı  ırpının yırttığı, toz toprak içindeki minik ayaklarıyla dünyayı arşınlamaktaydılar. Bu niyetle aylak aylak dolaşarak rasgele kuş avlarken, peşinden gittikleri bir ser eyi kaçırdıkları yetmezmiş gibi, kendilerini civardaki tekkenin yakınında buldular. Başka zaman olsa oralı olmaz, etrafı kerpiç duvarlarla  r l  bu mek na bir adımdan fazla yaklaşmazlardı. Ortalıkta hiç kuş görünmese bile, oralarda oyalanmak yerine gider atlanba , ya da bızdık veya durtut, o da olmadı allı dikli oyunu oynarlardı. Başka zaman olsa, i ten i e çürümüş duvarları aşmaya teşebbüs etmeyi akıllarından dahi ge irmezlerdi. Tekkeden ya da içinde yaşayanlardan korktukları, çekindikleri için değil; ne de içeride neler döndüğünü merak etmediklerinden. Fazla yaklaşmamaları sadece ve sadece, oradan etrafa yayılıveren ve her daim, yani gece gündüz, yaz kış demeden yükselen tuhaf seslerin üzerlerinde bıraktığı tesiri, yüreklerinde doğurduğu yankıyı pek sevmemelerinden. Ne de olsa, bağdaş kurarak oturmak yerine dallardan yapma atlara binip doludizgin koşturmak, tek kelime konuşmadan uzun uzun, içli içli söyleşmek yerine k lhani naralar atarak etrafa korku

saçmak, kendi içine doğru sonu meçhul bir yolculuk etmek yerine adı duyulmamış kıtalara yelken açmak varken, elbette ki, tekkenin kâh durgun, kâh kasvetli havasını cazip bulamazlardı. Madem ki dünyayı fethetmeye, en zalim hükümdarları dize getirmeye, peri kızlarını atlarının terkisine atıp kaçırmaya namzet bıçkın bir ordu teşkil etmekteydiler, onların nazarında, tekkeden yükselen seslerin hiçbir kıymeti olamazdı.

Yeni serüvenlere at koşturmak için oradan uzaklaşmaya hazırlanırlarken, çocuklardan hafif şehla ve fazlasıyla şirret olanı, daha önce eşine benzerine rastlanmamış bir kuş gördü. Onun çığlığı üzerine hepsi birden başlarını yukarı kaldırıp, tekkenin bahçesindeki ağaçlardan birinde dinlenmekte olan bu acayip ama bir o kadar da füsunkâr yaratığa baktılar. Siyahlı sarılı gövdesinin üzerinde mavi şeritler ve şarabi lekeler barındıran bu kuşun boynunda fındık iriliğinde, parlak, beyaz bir boncuk asılıydı. Çocuklar kafakafaya verip, bu boncuğun olsa olsa, deniz aşırı diyarlardan, belki de ta Çin-i Maçin'den yürütülmüş paha biçilmez bir inci tanesi olduğunda karar kıldılar. Derin bir nefes alıp, boncuğun yaydığı yosun ve nem ve macera kokularını ciğerlerine doldurdular. Madem ki kuşkuya yer yoktu, artık bu tuhaf kuşu haklamak, inci tanesini satıp yol boyu çil çil altınlar saçarak köylerine avdet etmek, ve ebeveynlerinin gözlerini yaşartmak boyunlarının borcu olmuştu. Ganimetlerine tez elden

kavuşabilmek için sapanlarını hazırladılar. Aralarında helalleşip, vakur bir edayla tekkenin bahçesine daldılar.

Lâkin duvarın öte yanına vardıklarında, o emsalsiz kuş yerinde yoktu.

Yaklaşan atlıların art niyetlerini anlamış olsa gerek, göz açıp kapayıncaya kadar ortadan kaybolmuştu. Aradılar, seslendiler, bildikleri tek mil kuş seslerini çıkardılar; uzun uzun, nazlı nazlı, kızgın kızgın, kesik kesik, küskün küskün öttüler, şakıdılar. O vakit, av olmayınca, avcının ne denli naçar kaldığını anladılar. Yürekleri sıkıştı; içleri burkuldu. Kimisi burun kanatlarını titreterek hüngür hüngür ağlamaya koyulurken, kimisi de olan bitene sessiz sedasız tanıklık eden meyve ağaçlarını gammazlıkla itham etti; kimisi mağlubiyeti çabucak hazmedip gerisin geri eve dönmeye hazırlanırken, kimisi de tamamıyla çileden çıkarak, ellerinden kaçan ava yakası açılmadık küfürler savurmayı yeğledi.

İşte o esnada, sonradan Pinhan adını alacak olan çocuk, keskin bir bakış fırlatarak öfke ile hüsrân arasında gidip gelen omuzdaşlarına, madem ki bunca yolu teptiler elleri boş dönemeyeceklerini, ve hiç olmazsa şuracıktaki meyve ağaçlarını talan etmekte yerden göğe kadar haklı olduklarını, umduklarına değil bulduklarına el koyacaklarını, adeta emir verircesine anlattı. Ötekiler, bu fikri tuttular. Tekkenin bahçesinde devran süren meyve ağaçlarına tırmanarak başlarına gelen talihsizliği unutmaya, o

baha biçilmez inciye olan açlıklarını yağmaladıkları meyvelerle bastırmaya çalıştılar. Öylesine pervasız, öylesine kaygısızdılar ki çıkardıkları gürültünün ta nerelerden rahatlıkla işitilebileceğini hiç hesaba katmadılar. Böyle olacağı ta başından belliydi zaten; hırsızlık yaparken enselendiler.

Yedi çocuktan altısı topuklamanın, yakalanmadan sıvışmanın bir yolunu buldu. Sonradan Pinhan adını alacak çocuk ise, hem ağaçlara arkadaşlarından daha iyi tırmandığı hem de ortaya attığı fikrin ne denli isabetli olduğunu gösterme hevesine kapıldığı için, bir elma ağacının en yüksek dalından aşağıya inmeye fırsat bulamadı. Kucağına topladığı, yarım yarım dişlediği elmalara sımsıkı sarılarak, bildiği tek mil duaları peşpeşe sıralamaya başladı. Eğer yakayı elevermezse, eğer bu melûn günü kazasız belasız atlatabilirse, sapanını evlerinin bahçesindeki kuyuya atmaya ve bir daha kuş avına çıkmamaya yemin etti. Lâkin yeminden anlamayan ve son bir gayretle kuşağına tutunmaya çalışan sapanın daha fazla dayanamayarak aşağıya düşmek üzere olduğunu çok geç fark etti. Sapan, elma ağacının dibine, boyundan büyük bir patırtı çıkartarak düştü. Aşağıda hırsız aramakta olan dervişlerden biri eğildi, sapanı aldı ve başını yukarı kaldırmadan oradan uzaklaştı. Çocuk, soluğunu tutmuş, dalların, yaprakların arasından olan biteni gözetlemekteydi. Sapanı alan derviş, bir müddet sonra, yanında

yaşlı bir adamla çıkageldi. Çocuk, adamın suratında, kendisine reva görülecek cezanın nişanelerini aramaktaydı. Oysa bu suratta ne öfkeli, ne gaddar; ne muhakkir, ne de cabir bir ifade vardı. Adeta sabah gezintisine çıkmış veyahut namaza durmuş gibi sakin ve telaşsızdı. Yaşlı adam, ötekileri bir el işaretiyle bahçeden uzaklaştırdıktan sonra, bağdaş kurarak, çocuğun dallarına tünediği elma ağacına sırtını dayadı. Ne gariptir ki bu ağaç, çok değil az evvel, o eşi benzeri görülmemiş kuşun üzerinde soluklandığı ağaçtı.

Yaşlı adamla beraber gelen sükûnet, uzunca bir müddet mevcudiyetini korudu. Rüzgâr esti, yapraklar hışırdadı, hava iyiden iyiye soğudu.

"Dilersen bizdeki emanetini al," dedi yaşlı adam, elindeki sapanı evirip çevirerek. Yüzü rüzgâra dönüktü, sanki çocukla değil de rüzgârla konuşuyordu. Öyle ki çocuk, söylenenleri harfiyyen işittiği halde, hâlâ yakayı ele verdiğiinden emin olamıyordu. Daha da sindi kaldı olduğu yerde. Teni ağacın kabuğunun rengini alırken, yanakları elma kokularıyla taravetlenirken, her bir uzvu elma ağacının bir parçası, budanmamış bir dalı oldu.

"Dilersen kal orada," dedi adam. "Sen nasıl dilersen, gönlün ne yöne akarsa..."

O vakit çocuk anladı ki, ağaca sırtını yaslayıp oturan bu adam rüzgârla

değil kendisiyle konuşmakta. Anladı ki ne olacaksa olmalı bir an evvel. Beklemenin, korkmanın, yürek çarpıntılarının faydası yok. Hafifçe doğruldu yerinden. Üzerinde oturduğu dal çıtırdadı. Yaşlı adam bu ses üzerine başını kaldırıp yukarı baktı.

İşte o zaman, çocuk gördü. Mavi bulutlu, incecik çizilmiş gözlere takıldı gözleri. O gözlerde yağmuru, fırtınayı, ebemkuşağını ve Nuh Tufanı'nı gördü. Tepeden tırnağa ürperdi.

İşte o zaman, yaşlı adam gördü. İri, simsiyah, doğuştan sürmeli gözlere takıldı gözleri. O gözlerde göğe yükselen dumanları, alevleri, karanlıktan istifade eden yangınları, ve yangınlardan son anda kurtarılan kenarları tutuşmuş bir sırrı gördü. Velhasıl, çocuğun gündüzlerini değil, gecelerini gördü. Derin bir hüznle, başını başka yöne çevirdi.

Çocuk elma ağacının bir dalında donakalmıştı. Yaşlı adam elini uzatıp inmesine yardım etmeseydi orada öylece kalakalacak, maviliğin içinde hiç kıpırtısız, hiç telaşsız, öncesiz ve sonrasız soluklanacaktı.

Sonradan adı Pinhan olacak çocuğun, Dürri Baba tekkesine varışının hikâyesi işte böyleydi.

Vardı ve bir daha hiç ayrılmadı. Zaten, yıllar evvel dul kalmış anasının canı her daim burnundaydı. Sofradan eksilen boğazın, karnını tekkede doyurduğunu bilmek, haytalığa bir son verip günbegün, senebesene

olgunlaştığını, durulduğunu görmek, kimselerin bilmediği derdinin dermanını belki de orada buluvereceğini düşünmek kadını hoşnut ediyordu. Hayır duasını eksik etmiyor, oğlunu sevdiği kullar arasına sokması için Rabbine her kuşluk vakti dua ediyor; ardından günün hayhuyu demini sürüp, açlık ve fukaralık kapıya dayandığında dualarının topunu birden geri alıyor; oğlunun, anasını bir başına, dört yetimle bırakıp gitmiş olmasına içerliyor, köpürdükçe köpürüyordu. O vakit kadın, kuşluk vakti hayır dualarını, akşam yemeği öncesi beddualarına çeviriyor, dur durak bilmeksizin söyleniyordu.

"Ters nallanmış ata dönesin! Uyuz olmuş ite dönesin! Kansız bite dönesin! Kilisede puta dönesin! Âkıbetin kavm-i Lut'a benzesin! Şeriat kılıcına gelesin!..."

Kadının bedduaları her akşam, ocakta kaynayan tencerenin fokurtularına, ortaya konan tek kap aşın dumanına, yetimlerin velvelelerine karışıyor, sofraya katık oluyordu. Ve her akşamın sabahında bu katık, yerini derin bir pişmanlığa bırakıyor, tek göz evin her bir köşesine bir kez daha hayır duaları yayılıyordu.

Çocuk ise olan bitenden bîhaber, yüreğinin neden her kuşluk vakti ferahlayıp, akşamları daraldığını anlayamadan Dürri Baba tekkesinde yaşamaktaydı. Çalışkandı. Verilen her işi eksiksiz tamamlıyor, üstelik

bundan keyif alıyordu. Mutfak işlerine yardım etmeyi, reçeli tam kıvamında pişirmeyi, ortalığı süpürmeyi, tütün sarmayı, mangalda bol köpüklü kahve pişirmeyi, elma kurularını ipe dizmeyi, çapa yapmayı tez zamanda öğrenmiş, takdir toplamıştı. Kendisine verilen her işi hiç yakınmadan, hemencecik yerine getirse de, hiç şüphesiz, en çok sevdiği yer yine o geniş meyve bahçesiydi. Fırsat buldukça kendini oraya atıyor, kaderini değiştiren elma ağacının altında, etrafında, üstünde, içinde oynuyordu. Tekkenin bahçesinde sadece elma değil, türlü türlü meyve ve sebze yetiştiriliyor; toplanan mahsulün heba olmaması için azami çaba sarfediliyordu. Zaman zaman civarın köylüleri de bu mahsulden faydalaniyor, kimse kimseye muhtaç olmadan yaşayabilmek için uğraş veriyordu.

Çocuk, tekkenin en küçük ferdi olduğu için çoğu kez, yaptığı hatalar hoş görülüyor, olur olmadık işlere burnunu sokmaya çalışmasına pek ses çıkarılmıyordu. Dervişlerin huyları da, eşgalleri de türlü türlüydü. Çocuk, içlerinde en çok Kul Hüseyin'i, Dulhani Hasan'ı, Budala Tosun'u ve Dertli Hagopik'i beğeniyordu. Kul Hüseyin ile Budala Tosun dudaklarından tebessüm eksik olmayan, ağızlarından bal damlayan, kimsenin kusurunu görmeyen dervişlerdi. Adeta tüm ömürlerini, dâr-ül hayal ile dâr-ül hakikati birbirinden ayıran hatt-ı fasılı silmeye vakfetmişlerdi. Onları kızdırmak, deveye hendek atlatmaktan çok daha zordu. Her Allahın günü kendilerine

keyifli bir meşgale bulur; o da olmadı, bildikleri veyahut lâıykıyla oracıkta uydurdukları hikâyeleri ballandıra ballandıra anlatarak etraflarına neşe saçarlardı. Çoğunlukla hinlik yapar; hikâyelerin en tumturaklı yerinde ansızın susuverip, etraflarına şöyle bir göz gezdirdikten sonra, vaktin geç olduğunu bahane edip, kalkmaya davranırlardı. O zaman ötekiler onlardan daha atik davranıp, bin dereden su getirerek, kendilerini naza çeken bu koca koca adamları tekrar yerlerine oturtup, hikâyeye devam etmeye razı ederlerdi. Kul Hüseyin ile Budala Tosun yerlerine tekrar oturduktan sonra her akşam oynadıkları bu küçük oyunun tadını kaçırmamak için birbirlerine göz kırpar ve kaldıkları yerden anlatmayı sürdürürlerdi.

Çocuk, bu hikâyeleri dinlemeye bayılır; güzellerin cemaline bent olan, türlü cefa ve belaya bir kez olsun "yandım Allah!" demeden göğüs geren, aynı döşeğe iki kere baş koymayan, aynı aşı iki kere kaşık sallamayan, bir kılı bin pare eden, her bir pareyi çil çil altınlara, kıymetli taşlara yeğleyen Ademoğullarının, Havvakızlarının maceralarını dinleyerek uyuyakalır; rüyasında aynı hikâyelerin kendi başından geçtiğini görür; sabahları pek mahmur, pek ürkek uyanırdı. Bu sayede, tekkeye varmadan evvel istisnasız her gece boğazına çöken hüznü bir nebze olsun susturmayı, püskürtmeyi başarmıştı. Gene rüyasında gördüğü ve bizzat yaşadığı maceraların tesirinden kurtulamadığı bir sabah, Budala Tosun'un yanına ilişip, anlattığı

memleketleri hakikaten görüp görmediğini bir çırpıda soruverdi. Budala Tosun, sanki bu soruyu uzun zamandır bekliyordu. Çocuğun iri, siyah, doğuştan sürmeli gözlerine dosdoğru bakarak,
"Elbet ya. Amma bu demde değil, başka başka demlerde gidip gelmişliğim var o diyarlara," dedi.

Başka başka demlerde...

Neyin nesi ola ki başka başka demler? Çocuk, Budala Tosun'a dargın dargın bakıp, oradan uzaklaştı. Dargınlığı topu topu akşama kadar sürecekti; yani bir başka hikâyenin anlatılışına kadar.

Kalın kaşlı, yazları kızıl kışları siyah sakallı, kemerli burunlu Dulhani Hasan ise, adı üstünde, tam bir tiryaki idi. Kahveye, tütüne, afyona, bâdeye, gecenin matemine, dost cemaline ve nâr-ı aşka müptelası o denli büyüktü ki, bu hususlarda katiyyen şakaya gelmez, köpürür, ortalığı duman ederdi. Keyif adamıydı. Dilinde kemik, üslubunda pervası, havsalasında art niyet bulunmazdı. Hakkında rivayet muhtelifti. Evvelki namının "Dulhani" değil de "Külhani" olduğu; bir zamanlar, meyhaneden meyhaneye kalıbını taşıdığı; sokaklarda naralar savurup en okkalısından küfürler bastığı; her kanlı hesaplaşmada gammazların, münafıkların, hilekârların, ve cümle erazil taifesinin çanına afiyetle ot tıkadığı; vaktiyle pek biçimli olan burnunun da işte böyle bir kavgada yamulduğu; şer'an haram, aklen fena ne

bulursa yaptığı; nice sonra bir Kıpti güzeline gönlünü fena halde kaptırdığı; kadının ona olmadık oyunlar ettiği; bu sebepten ötürü el leme madara olduğu; çanına yakışmayacak bir yufka yüreklilik gösterip arkasından türlü türlü dolaplar  eviren Kıpti güzelini her daim koruyup kolladığı; sonunda biricik ışığını paşa konaklarına kaptırdığı; onun ardından kendi canına kastederek intiharlara yeltendiği ortalıkta deveran eden şaibeler arasında en çok revaçta olanlarıydı. Velhasıl kimsecikler Külhani Hasan'ın hangi sebepten ötürü tasını tараđını toplayarak, senebesene ekmeğini yediği, suyunu kuruttuğu şehr-i şehiri terk ettiğini, Dulhani Hasan namıyla Dürri Baba tekkesinde kapılandığını tam olarak bilmemekteydi. Sebep her ne olursa olsun Dulhani hoş gelmiş, sefa getirmişti. Bir elinde sagarı, bir elinde çubuğu kuruldu mu bir köşeye, ondan hoşsohbet, ondan     olamazdı kimse. Tatlı tatlı konuşur, içli içli ağlar, en yüksekte u anı bile insafa getirir, hüngür hüngür ağlatırdı.

 ocuk, korkuyla karışık hayranlıkla seyrederdi onu. Kahvesini tam kıvamında pişirdiğinde, Dulhani Hasan durduk yerde heybetlenir; onun körpe omuzuna okkalı bir şaplak indirir; farkında olmadan salıverdiği k fr  elinin ayasıyla yakalayıp bastırır; kendince "ellerin dert görmesin!" demeye getirirdi.  ocuk da omuzunun ağrısına aldırılmaz; gözlerinin i i gülerek sağ elini sol göğsüne yapıştırır; boyun kırar; kendince, "afiyet, bal olsun!" demeye getirirdi. Gizli bir hukuk vardı adeta aralarında. Dulhani Hasan'ın,

en ſirret, en hodbin olduğu anlarda dahi, veyahut çocuğun en patavatsız, en ham olduğu anlarda dahi bozulmayan, bozulmamasına itina gösterilen, kuytular da saklı, güneş yüzü görmemiş, adı konulmamış bir hukuk. Dertli Hagopik'e gelince, çocuğun onunla tanışıp kaynaşması hayli zaman aldı.

Havalar adamakıllı soğumuştu. Khnebahar, usul usul çekilirken, karakış da sefer hazırlıklarını tamamlamaktaydı. Çocuğun elleri çabuk çatlamış, tırnaklarının kenarlarındaki etler yer yer kalkıp, kanamaya başlamıştı. Hiç durmadan soluğunu avuçlarına üfleyip ellerini ısıtmaya, tırnaklarına oturan morlukları pembeye çevirmeye çalışıyordu ama nafile. Bir sabah, bahçedeki kuyudan bir kova su çekerken, soğuk bir yel akma hançer gibi kesti ellerini. İpi tutamaz oldu, kova gerisin geri aşağı yuvarlandı. O vakit, kıllı bir el uzandı kuyuya, kovayı çekti yukarı. Ardından, kıllı elin sahibi kuşağından bir çift yn eldiven çıkartıp çocuğa uzattı. Tam geldi eldiven çocuğun ellerine. ocuk, derdine derman bulan Dertli Hagopik'le işte böyle tanıştı, böyle kaynaştı.

Dertli Hagopik, hemen hemen hiç konuşmazdı. Sesinin neye benzediğini bilen pek azdı. Gzpınarları her zaman dolu dolu olur, birazdan kendini koyverip ağlamaya başlayacakmış sanılırdı. Gene de ağladığını gören olmamıştı bunca zaman. Gün boyu elinden kitap düşmez, ve

satırların, kelimelerin, harflerin deryasında dalıp dalıp giderdi. Hem oradaydı hem de başka başka yerlerde; hem gözle görülürdü hem de elle tutulmaz. Sanki anlatacak çok şeyi vardı da, kelimelere itimadı yoktu. Bir tek boşluğa ve boşlukla konuşurdu. Sessiz sedasız, kendince devran sürerdi. Akşamları, bir kandilin ışığında, işlediği siyah minelere veyahut evvela yontup ardından üzerlerine gümüş teller kakıdığı tahta parçalarına sülünler, güvercinler, bülbüller, serçeler nakşederdi. Çalışırken, devamlı kuşağında taşıdığı reyhan, ceviz ve tarçından mürekkep bir keseyi ikide bir çıkartıp, uzun uzun koklar ve derin derin iç geçirdikten sonra, gözpınarları dolu dolu tekrar işine dönerdi. Dertli Hagopik kuşları pek sever, korur kollardı. Bu sebeptendir ki, köy çocuklarının tekke bahçesinde koşuşturup kuş avlamaya kalktıkları günden kalma yetime, sapan ehlini etrafında görmek istemediğini kanıtlarcasına yüzünü buruşturup bakmış ve o gün bugündür çocuktan uzak durmuştu.

Zaman geçtikçe, çocuğun o eski fitne ve fesadını tamamıyla bıraktığına, artık o canım kuşları avlamayı aklından dahi geçirmediğine kanâat getirip, onu daha bir merakla ve şefkatle izler olmuştu. İşte o zaman Dertli Hagopik çocuğun ellerinin nasıl çatladığını, morarıp kurduğunu görmüş ve ona bir çift eldiven örmeye başlamıştı. Dostlukları geç başlamış, derine kök salmıştı. Gözleriyle konuşur, gözleriyle ağlaşır, gözleriyle

gölüşürlerdi. Çocuk, gayrete gelip, ondan tahta parçalarına, siyah minelere hayat üflemeyi, türlü türlü kuş resimlerini nakşetmeyi öğrenmişti. Bu işte giderek ustalaşmaktaydı ya Hagopik'in keyfine diyecek yoktu. Biliyor, bekliyordu. Bir gün gelecek, çocuğun nakşettiği kuşlar ötecek, şakiyacak, kanat çırpıp semalarda süzülecekti. Kuş yavrularını canlarından etmeyi nasıl terk ettiyse, vakit tamam olduğunda, ölü kuşlara hayat vermeye de muvaffak olacaktı. Dertli Hagopik, o mesud günün gelmesini sabırsızlıkla bekliyor; senelerdir gözpınarlarına dolan yaşlara dayanmalarını, belki de o vakit, sular seller gibi akabileceklerini fısıldıyordu.

Bütün bunlar olurken karakış fena bastırdı. Koç başlarıyla kapılara dayandı. İçeri buyur ettiler onu. İkramda kusur etmediler. Her sene böyle zorbalıkla gelmesine lüzum olmadığını, kapılarını çalanın başlarının üzerinde yeri olduğunu dilleri döndüğünce anlatmaya çalıştılar. Dinlemedi. Dinlemektense tepeden bakmayı, konuşmaktansa gürlemeyi, alttan almaktansa üste çıkmayı yeğledi.

Çocuksa, karakışla alakadar değildi. O, tekkede yaşayanları yakından tanımaya başlayıp, kimini can u gönülden severken kiminden de pek o kadar hazzetmediğinin ayırımına varırken, Dürri Baba'yı görememenin sıkıntısını da çekmekteydi. Meyve bahçesinde yakalanışından sonra, o mavi bulutları bir daha görememiş; nerede olduklarını kimselere sormaya cesaret

edememişti. Bazı bazı, Dürri Baba'nın ayak seslerini ayırdedebiliyor, her şeyi göze alarak arkasından gitmek için atılıyor, fakat daha ikinci adımda soluğu tükendiğinden, yerine dönmekten başka çare bulamıyordu. Dürri Baba'nın maviliğini kendisinden esirgediğini düşünüyor, neden bunca zamandan sonra affedilmediğini anlamaya çalışıyor, içten içe kızıyor, öfkelerini zaptetmek için yeni öfkeler ediniyordu. Dürri Baba'nın selâmını almak, onu selâmlamak, ve muhabbetinde yer almak için can atsa da içinde kabarıp duran bu dalgaların taşmasına mâni olmayı başarıyordu.

Gün geldi; Dürri Baba'yı tekrar görebildi.

Gene bir sabah rüyalarında kovaladığı maceraları düşünerek ve kanatlarının olmayışına hayıflanarak, dalgın dalgın, sıkıntılı sıkıntılı ortalıkta dolanmaktaydı. Kanatları olsaydı, rüyalarındaki gibi gece gündüz uçar; denizlerin, dağların, köylerin, şehirlerin üzerinden süzülerek kimselere görünmeden, herkesi, her şeyi görmeyi başarabilirdi. Kanatları, hem hercai renkleriyle tavuskuşunun tüylerine benzemeli, hem fırtınalara dayanacak kadar sağlam, hem de bir buluttan başka bir buluta degecek kadar uzun olmalıydı. Maviliklerde süzülürken denizlerden balık, topraktan solucan çıkartarak beslenmeli; kendisiyle aynı sırrı paylaşanları bulup, onları da kuşa çevirmeliydi. Kalemlerin yazamadığı, kitapların taşıyamadığı, insanların dillerinden düşüremediği bir efsane olup ağızdan

ağıza, kulaktan kulağa aktarılmalıydı. İşte o sabah çocuk, bunları hayal edip iç geçirirken, bir zamanlar bahçeden çıkartıp döşeklerin arasına yerleştirdiği tırtılı hatırladı. Onu orada bırakmış, unutup gitmişti. Âkıbetinin ne olduğunu merak etti. Koştı, döşekleri hırpalamak pahasına kaba saba davranarak bir an önce tırtılı bulmak ve vefasızlığını örtmek istedi. Lâkin döşeklerin arasında hiç ummadığı bir şeyle karşılaştı. Ölü bir kelebektir bu. Kimbilir ne vakit kozasından çıkmış, döşeklerin arasından çıkış yolu bulamamış ve orada son nefesini vermiş bir kelebek.

Çocuk, vakti zamanında döşeklerin arasına yerleştirdiği o çirkin tırtılın, rengârenk kanatlarıyla adeta ölümü inkâr eden bir kelebeğe dönüştüğünü görünce, öyle heyecanlandı, öyle büyük bir patırtı kopardı ki, arkasında durup merakla onu izleyen yaşlı adamı çok geç fark etti.

Birbirlerini görmeyeli bir hayli zaman olmuştu ama Dürri Baba, sanki az evvel yarım bırakılmış bir sohbeti kaldığı yerden devam ettirmekteydi.

Öylesine ortadan ve ortaya konuşuyordu ki, çocuk, söylenenlerin muhatabı olduğundan bir türlü emin olamıyordu. Tanıştıkları gün, elma ağacının dalları arasında yaşadığı o sıkıntılı tereddüt anını bir daha yaşıyordu. Çıkan gürültüye yetişen öteki dervişler de arkalara dizilmiş, ne olup bittiğini anlayabilmek için, Dürri Baba'yı cankulağıyla dinlemekteydiler.

"Görünenle yetinirsen eğer sadece tırtılı bilirsin. Çirkindir ya tırtıl,

gönlünü çelmez. Görünenin ötesine geçmek istersen eğer, aradan örtüyü kaldırıp da gönül gözü ile bakarsan, kelebeği bulursun karşında. Güzeldir ya kelebek, gönlün ona akar. Lâkin gönül gözünle görürsen eğer, kelebeğe değil tırtıla sevdalanırsın."

Çocuk tereddütlerini def etmiş, pür dikkat dinliyordu. Duyduğu kelimelerden çok mavi bulutlara vermişti dikkatini. O bulutlar gitmesin, yağmur yağmasın, bir fırtına çıkıp da bu efsunu hallaç pamuğu gibi savurmasın ve gece olmasın diye oracıkta canını verirdi.

"Sade tırtıl ile kelebek değil elbet. Sakın ola horgörme Pinhan; canları horgörme. Bak bu gayb âlemine, bir kendini gör. Bak kendine, cümle mahlûkatın özünü gör. Devri tamam olan gelir, devri tamam olan gider. Gelen, gidende saklıdır; giden gelende saklı."

"Saklı," dedi çocuk gönülden tekrar ederek.

"Pinhan!" dedi Dürri Baba. Sesi yaprak kımıldatmayan sabâ rüzgârı gibi doldu odanın içine.

"Pinhan!" dedi çocuk üst üste üç kere. İlk kez bu ismi söylerken, farkında olmadan el çırpıtı; omuzları sevinçle oynadı; yüzünde gonca güller açtı. İkinci kez söylerken duruldu, az evvelki taşkınlığından utandı. Üçüncü kez söylerken, ateş bastı dilini, damağını; dudaklarında buruk bir tad kaldı. Beti benzi kül kesildi. O zaman Dürri Baba, kollarını iki yana açıp, olan

biteni izleyen dervişlere doğru dönerek,"Nicedir adını bekler dururdu. Velhasıl adı da onu. İşte bugün kavuştular birbirlerine. Adı Pinhan olsun bundan böyle," dedi.

Dulhani Hasan, atıldı hemen. "Pinhan ya, Pinhan elbet!" dedi dersini ezber edercesine. Dürri Baba'dan çekinmese çocuğu tuttuğu gibi havaya fırlatacak, o aşağıya düşene kadar da zincirleme beş-on küfür basacaktı. Baktı olacak gibi değil, zapt edemiyor kendini, en yakınındakine dönüp, zavallının sırtına meşhur şaplaklarından birini indiriverdi. Dertli Hagopik'ti bu şaplaktan nasibini alan. Gözlerinde yaşlar, ağladı ağlayacak bir halde oracıkta dikilip, kimbilir aklından gene hangi hicran yarasını geçirirken, aniden sırtına inen şaplakla kendine geldi. Başına gelenin hayır mı şer mi olduğunu anlamasına fırsat kalmadan, Dulhani Hasan odayı terk etmişti. O günden sonra bir haller oldu çocuğa. Büyümeye, durulmaya başladı. Halîmâne tavırları herkesin merakını celp ederken, onun dikkati bahçedeki börtü böcekten tekkedeki kitaplara kaymaktaydı. Tez zamanda harflerle ahbaplık kurarak istidadını ispatladı. Şimdiye değin tekke yaşamı keyifli bir dostlar meclisi olmuştu onun nazarında. Burada çalışmış, hikâyeler dinlemiş, hayaller kurmuş, dostlar edinmiş, yalnızlık nedir bilmemiş, horgörülmemiş, horgörmemiş, ağız dolusu gülmüş, ve ömrünün en hoş, en tasasız demlerini geçirmişti. Hasıl-ı kelâm, sırrını fâş etmeden, yüreğini

yağmalatmadan, sakın ve huzurlu bir hayat sürmüştü. Def ü ud ü kudüm ü
ney ile iştigal eden veya gününü ibadetle geçiren ya da aralarında münazara
eden veyahut içli nefesler koşan dervişleri hayran hayran seyretmiş, lâkin
onların arasına katılmayı istemek bir yana, aklından dahi geçirmemişti.
Şimdiye kadar uzaktan uzağa seyretmekle yetinmiş; deryaya dalmamış,
tuzlu suyu vücudunda ağırlamamıştı. Ne var ki, eski isminin yerini Pinhan
aldığında her şey hızla değişmeye başladı.

İsim dediğin, Hz. Âdem'den bu yana, kendini taşıyanı kâh usul usul
yoğurur, kâh efsunlu iplerle sıkı sıkı bağlardı.

İsim dediğin, yüksekte uçanın belini bükecek, alçaktan geçenin başını
doğrultacak; pervasıza perva, korkusuza korku katacak kadar kudretli idi.

İsmi Pinhan olduğunda,

Bildiği ne varsa unutmakta,

Tırtıla kanmayarak

Can gözünü açmakta,

Mânâsın veremediğinde

Muhabbetin tadına ağı katmamakta;

Ol vakte kadar da,

Tek başına

Bir kendine sığınmakta

Karar kıldı.

Henüz farkına varamasa da,

Aşiki pek haklıydı.

Aşk üzerine yazılanlar kara,

kapkaraydı.

Nokta

Katreyiz âlemde, lâkin

Dilde derya olmuşuz.

İ.H. Erzurumi

Karakış, taht şehrini taşıma hazırlıklarını savsakladıkça savsaklamakta,

yola çıkış tarihini erteledikçe ertelemektedir. Bilcümle mahlûkat, kar

tabakasının altından boyunlarını uzatabilmek için onun çekip gitmesini

bekliyordu. Hâlâ soğuk, hâlâ beyazdı ortalık. Hep soğuk, hep beyazdı.

Erbain kırkını çoktan doldurmuş; hamsin ellisini aşmış; erken açan

çiçeklere don vurmuş; göç eden ilk kuş kafilesi yollarda telef olmuş; hiç

şüphesiz, evvelbahar, yolda haramilerle karşılaşmış, engellere takılmıştı.

Dürri Baba tekkesinde erzak sıkıntısı baş göstermişti. Günlük

nevaleleri iyiden iyiye azalmış; o canım ve cömert bahçe, ayaza yenik

düştüğünden, imdada yetişemez olmuştu. Yaz-bahar aylarında gözalıcı

renkleri, mest eden kokuları, birbirinden leziz yemişleri, remizleri ve latifeleriyle tekkedeki her bir ferдин neşesine neşe katıp büyük bir ihtişam içinde yaşayan bahçe şimdi bembeyaz bir kar tabakasıyla kaplanmış; bir başına bırakılmıştı. Sonsuz kıpırtısızlığında tek bir ziyaretçisi vardı. Zaman zaman, siyahlı sarılı gövdesinde mavi şeritler ve şarabi lekeler barındıran, boynunda findık iriliğinde bir inci tanesi taşıyan bir kuş, karın sarıp sarmaladığı dallara tüneyerek, uzun uzun, mahzun mahzun ötmekte; feryadını duyanların içlerini burkmaktaydı. Açlıktan çok yalnızlıktı onu bu kadar kahreden. Kuru ayazdan çok içindeki çalkantılardı onu böylesine içli içli söyleten. Gurbet diyarında biles garip gibi tek başına dolanıyor; bir an evvel bir dost sıcaklığının çıkıp da yüreciğindeki buzları damla damla eritmesini bekliyordu. Onu bekliyordu. Bulur bulmaz kaybettiği o dosttan bir haber, bir selâm bekliyordu.

O dost kapısını çaldığında, senelerdir boynunda taşıdığı inci tanesini gagasıyla çekip koparacak ve bu hazineyi, sessiz sedasız, onun sıcacık avuçlarına sıkıştıracaktı.

Kuşun tasası tekkenin duvarlarına varamadan dağılıyor, havada bin pareye ayrılıyordu. İçerde bambaşka bir telaş, bambaşka kaygılar hüküm sürüyordu. Bunca senedir mutfağı çekip çeviren Tokatlı Lütfi ile Kul Yusuf, ne yapıp edeceklerini şaşırmış; salladıkları kepçelerin, küplerin diplerine